життя. А чому ж тоді вони плакали? Бо дуже банували[8] за своєю батьківщиною, яку залишили.

– Івана Миколайчука ця тема неабияк цікавила, йому належить сценарій «Острів сліз».

– Дуже його цікавила ця тема. Багато українців виїхало з Буковини, Галичини. Думаю, що коли їхали «всліпу», не знаючи, що та Америка може дати і як вони туди доїдуть, – це був відчай. Наш народ проживає якесь неймовірне життя від відчаю до відчаю. Вибачте, я не поет. Вірші писав Іван Миколайчук. До речі, він прагнув зняти «Марусю Чурай», хотів, щоб я зіграла цю роль, і питав з цього приводу думку Ліни Костенко.

– А як він трактував цю героїню?

– Маруся – наджінка, вона боєць – «козак-характерник». Це дуже провісний образ українки. Адже зараз ми всі і кожна з нас – в тилу та на фронті, у волонтерстві, в тимчасовій еміграції – ми всі трохи Чураївни.

Й Орися у «Такі пізній, такій теплій осені» була прописана спочатку як гарна дівчина, в яку можна закохатися. Але в процесі зйомок у Івана Миколайчука змінився погляд на

Галина Сулима у фільмі **«Така пізня, така тепла осінь»**. Режисер Іван Миколайчук. Кіностудія ім. О. Довженка, 1981.

цю героїню – він додав їй сили. І це логічно. Тому що дід привіз її в Україну, щоб вона побачила Батьківщину своїх предків. А вона відчула, що вона вдома, що вона тут своя. Цим Іван наче казав, що ти можеш народитися де завгодно, але якщо у тобі тече українська кров, то це твоя земля. І ти обов'язково повернешся до неї, де б ти не був, щоб воювати і виборювати для неї свободу. Знаєте, мені справді дуже пощастило – тим, що я народилася саме в Україні, тим, що я усе своє життя займаюсь улюбленою справою, тим, що навіть у такі важкі й страшні часи я бачу і відчуваю любов та єдність нашого народу. Тому я переконана, що ми все здолаємо, виборемо для нас, для наших дітей та онуків свободу і щастя й ніколи не забудемо наших Героїв і ту ціну, яку ми всі зараз платимо за нашу Перемогу. Далі буде...

Лютий, 2023

[8] Банувати – діалект. Сумувати.

Валдемарс Хелманіс: «Моя кінорежисура – це моя інтуїція»

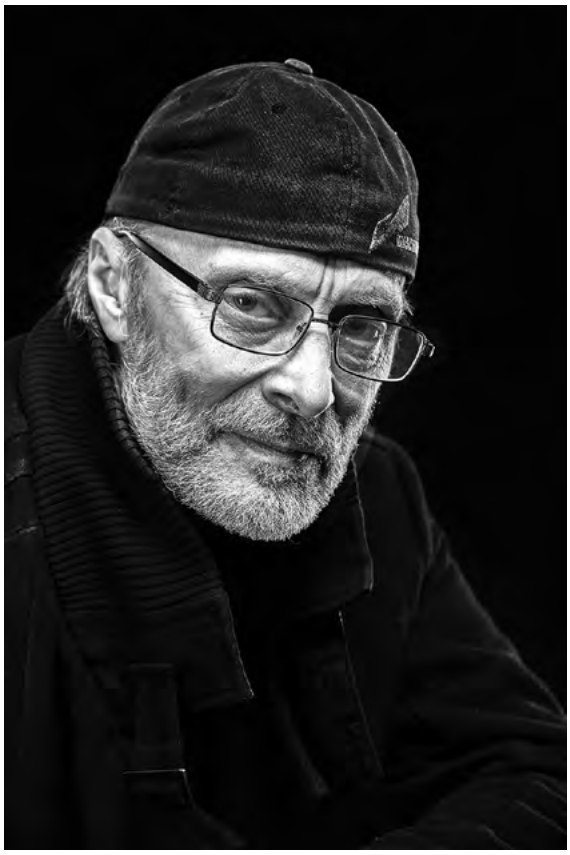

Режисер Валдемарс Хелманіс.

Свого часу ризька школа поетичного документального кіно рясніла іменами і роботами Герца Франка, Юріса Поднієкса, Андріса Слапіньша. 20 січня 1991, працюючи у знімальній групі Юріса Поднієкса, Слапіньш знімав заворушення у центрі Риги і був убитий в ході перестрілки за участю ризького ОМОНу (ці кадри пізніше увійшли до фільму «Хресна дорога»). Латвія ставала на шлях відновлення незалежності.

Герой документального фільму Валдемарса Хелманіса «Перетворювач руїн» (2022) – колишній солдат радянської армії Андрей Мединьш, що, будучи в Афганістані, тяжко пораненим виповз з-під трупів і врятувався. Повертаючись демобілізованим з армії, в автівці потрапив під обстріл і вдруге дивом залишився живим. Тоді дав обіцянку все життя служити Богу, відмовившись від кар'єри і сімейного життя. Сьогодні він відомий у Латвії як священник і особистість, що зцілює не тільки словом проповіді зламані долі й поранені душі людей, повертаючи їх до життя і віри. Він ще створив общину Брукна зі священними цінностями:

місце, праця, людина. Всі разом вони відбудовують з руїн історичні архітектурні пам'ятки. Повертають красу світові.

Фільм вражає яскравою операторською роботою. Композиція кадру просторово-глибинна і багатопланова. Камера майже постійно перебуває у русі, а тому глядач ніби переноситься у простір подій фільму: будівництво храму, літні свята на природі, богослужіння, відвідування стражденних. Фільм без дикторського тексту, його мова – зображення, зняте камерою з рук і дрону, з висоти пташиного польоту. Розповідь людей, що причетні до А. Мединьша, – будівельників, музикантів, художника-реставратора, кераміста, вчительки, підлітка-«мажора» – викрадача дорогих автомобілів, меценатів, священників, і роздуми його самого – створюють портрет неканонічної особистості священнослужителя.

Бесіду веде Людмила Серебреннікова

– Будь-яка творчість починається з особистості, її бачення і розуміння світу. Який творчий шлях здолали ви, перш ніж зняти фільм «Перетворювач руїн»?

– Я дуже люблю природу, люблю споглядати її, світ навколо, і знаходити в цьому красу. Все почалося з фотографії. Спочатку в 1980-х робив ленд-арт – просторові артоб'єкти. Тепер це називається сучасним мистецтвом. В мене є півтора гектара землі на березі ріки Мємєлє, що є кордоном між Латвією і Литвою. Там я і створював ці артоб'єкти в усі чотири пори року, і фотографував їх. У мене були хороші педагоги з фотографії, які навчили мене азам майстерності.

–Ваш фільм про пробста Андрея Мединьша, який я переглянула у кінотеатрі міста Талсі, це авторська робота. Як створювався цей фільм?

–Я працював над ним два роки. Накопичувався відеоматеріал, прийшов час монтажу, тут маю з вдячністю згадати Гунту Ікере, з якою я працював над фільмом «Сто років у бурях долей», присвяченим людям – ровесникам 100 річчя незалежності Латвії. Гунта тоді відкрила для мене закони монтажу. До речі, вона багато працювала з Юрісом Поднієксом, потім з Віталієм Манським. У музичному оформленні фільму я використав духовну музику. До фінального епізоду довго шукав музичний супровід. І нарешті згадав, що колись давно знімав музиканта-угорця, який грав на старовинному єврейському інструменті – шафрані. Дійство, зображення і музика сплелись у гармонії.

Це мій шостий фільм, в якому я працюю як оператор, режисер, монтажер, звукорежисер, музичний оформлювач, продюсер. Жодного мого фільму мені ніхто не замовляв. Не маючи фінансування від держави або від замовника, брав свою камеру і починав знімати. І брався за роботу тільки тоді, коли тема і герой мені близькі, захопили мене. Мені важливо вихопити і зняти моменти щирості і розкутості героя. Адже документальне кіно, на мою думку, – це достовірність стану й емоції людини.

Закінчення на ст. 39

Віталій Ажнов: «Дуже хочеться з кожною роллю творчо зростати»

Віталій Ажнов (н. 1993) – український актор театру і кіно, викладач, радіоведучий. Народився у Калуші Івано-Франківської області. Закінчив КНУТКіТ ім. І. Карпенка-Карого (викладач – Дмитро Богомазов). З 2013 року працював у театрі «Вільна сцена», в Театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра, в театрі «Золоті ворота». З 2018-го – актор Київського національного театру ім. І. Франка. Ролі: Дем'ян у «Безталанній» І. Карпенка-Карого, Карпо у «Лимерівні» Панаса Мирного, Калігула в однойменній виставі за Альбертом Камю (реж. усіх – Іван Уривський), Ломан у «Співай, Лоло, співай!» О. Чепалова, Артуро Уї у «Кар'єрі Артуро Уї, яку можна було спинити» Бертольда Брехта (реж. обох – Дмитро Богомазов), Мотл у «Поминальній молитві» за Шолом-Алейхемом (реж. Дмитро Чирипюк), Лаврін у «Кайдашевій сім'ї» Івана Нечуя-Левицького (реж. Петро Ільченко) та ін. З 2016 року викладає сценічну мову й акторську майстерність у столичних вишах і театральних школах. У кіно знімається з 2014 року. Ролі: Іржавий у комедії «Пригоди Sv. Миколая» Семена Горова (2018), Юро у мюзиклі «Гуцулка Ксеня» Олени Дем'яненко (2019), Максим-Володька Твердохліб в історичній сазі «І будуть люди» Аркадія Непиталюка (2020), Маркіян у серіалі «Кава з кардамоном» Ірини Громозди (2021), отець Людвік Вродарчик у «Вірити» Артема Шемета (2021), Казимир Малевич в ігровому фільмі «Малевич» Дар'ї Онищенко (прем'єра запланована на літо-осінь 2023). Диплом «За найкраще виконання чоловічої ролі» у виставі «Одруження» (роль Подкольосіна) на III Міжнародному фестивалі театральних шкіл «GATS» у Пекіні (Китай), премія Київського міського голови у номінації «Творчі досягнення».

Розмовляла Вікторія Котенок

– Вперше побачила тебе як актора в іронічній притчі «Потвора»[1] Маріуса фон Маєнбурга на II фестивалі молодої режисури 2013 року. Хоч це була студентська робота, але вона приваблювала динамічною ігровою структурою і злагодженим акторським виконанням...

– Я навчався на третьому курсі. А виставу поставила Валентина Сотниченко, студентка Едуарда Митницького. Тоді Дмитро Богомазов був керівником театру «Вільна сцена» і взяв її до репертуару. Десь рік ми її грали, а потім ще рік у Театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра, куди Дмитро Михайлович переніс частину вистав «Вільної сцени». В головній ролі (Летте) був Влад Писаренко, а я грав Карлманна, його асистента, а також сина нетрадиційної орієнтації багатої пані Фанні.

– А що після закінчення університету?

[1] У 2015 році вистава отримала дві «Київські пекторалі» за найкращий режисерський і акторський дебют.

Така невгасима любов...

Мені здається, що Марічку Миколайчук я знала завжди. Тріо «Золоті ключі» (Марічка Миколайчук, Валентина Ковальська, Ніна Матвієнко) зазвучало на початку 1970-х і відразу стало дуже популярним. Їхній спів чуємо – і бачимо самих співачок – у славетній «Пропалій грамоті». Він органічно доповнює національну ауру картини. Їхнє виконання українських народних пісень зігрівало душі багатьох українців. А геніальність і харизма коханого чоловіка Марічки – Івана Миколайчука – додає чару цьому мистецькому феномену.

Моє безпосереднє спілкування з Марічкою почалося з кінця 1980-х, після появи моєї статті про Івана Миколайчука в журналі «Київ». А вже в середині 1990-х, коли стартував і взяв розгін журнал «Кіно-Театр», в одному з найперших номерів було вміщено інтерв'ю Катерини Смаглій з Марією Євгенівною, де йшлося про їхню з Іваном молодість, кохання, перші кроки у творчому становленні. Наша рубрика «Заборонена школа» через кілька років переросла у солідне видання «Поетичне кіно: заборонена школа», яке своїми скромними силами нам вдалося підготувати і випустити 2001 року до 60-річчя Івана Миколайчука. На презентації книжки звучали цікаві, неймовірно теплі спогади про Миколайчука Леся Сердюка, Івана Драча, Віталія Юрченка, Галини Стефанової, Людмили Лємєшевої і Марічки Миколайчук. Марія Євгенівна як самобутня особистість і носій пам'яті про Івана Миколайчука постійно залишалася в полі зору журналу. Почавши працювати над монографією «Іван Миколайчук», кілька разів побувала в неї вдома на вулиці Серафимовича (тепер вулиця Івана Миколайчука), і вона охоче розповідала про численну родину свого чоловіка, про деталі його біографії. А скільки людей ділилися спогадами про Івана Миколайчука на сторінках журналу «Кіно-Театр»! Юрій Гармаш, Лесь Сердюк, Ярослав Гаврилюк, Лариса Кадочникова, Іван Гаврилюк, Роман Балаян, Олександр Горобець. До речі, з Олександром Івановичем, родичем Марічки, головним редактором журналу «Міжнародний туризм», ми спільно готували книгу «Сценарії» Івана Миколайчука, а згодом фотоальбом «Магія любові» в упорядкуванні Марією Євгенівною. Вона подарувала мені два диски із записами виконаних нею буковинських пісень – рідкісних, чудових, проникливо-щемких, записаних Володимиром Івасюком і подарованих талановитому подружжю. Я намагалася не пропускати її виступів, концертів. Зустрічалися ми регулярно і в Чорториї, біля меморіальної хати-музею Миколайчуків, де щороку відзначалися дні народження генія українського кіно. Спогади про наше спілкування незабутні.

Пам'ятаємо Вас, дорога Марічко, неймовірно благородна людино – з Вашими піснями, відкритим серцем, любов'ю до людей!

Лариса Брюховецька

Марічка Миколайчук на фестивалі **«На гостини до Івана»**.
Село Чортория на Буковині. 2011.

Валдемарс Хелманіс: «Моя кінорежисура – це моя інтуїція» *(Закінчення)*

–Тому люди, що говорять про Мединьша у вашому фільмі, надзвичайно органічні. Ви створили фільм, вклавши в нього свій талант, працю, кошти, тепер ще маєте займатись його прокатом?

–Так, треба самому домовлятись з кінотеатрами, як, наприклад, у Талсі, Салдусі, з самоуправліннями і центрами культури в різних регіонах Латвії. У Ризі було три успішних покази при вщент заповненому залі. Як правило, я завжди йду на показ, бо мені важливо бачити, як глядач сприймає фільм – він для мене є найкращим критиком. Частина коштів від проданих квитків повертається моїй приватній студії, і це частково компенсує витрати на виробництво. Звісно, це не покриває всі витрати. У випадку з фільмом про Мединьша були меценати, які підтримали фільм, оскільки свого часу самі отримали зцілення і допомогу від нього. Андрей Мединьш прихистив чоловіка, що у двадцятиградусний мороз залишився на вулиці, без житла, став хрещеним батьком для дівчини Симони, в навчанні гри на органі. Різних прикладів є багато. Маю бажання згодом показати фільм на телебаченні. Тоді більше людей його побачать, але спочатку хочу показати на міжнародних фестивалях.

Імант Ланцманіс – мистецтвознавець, автор багатьох книг, художник, що 42 роки був директором Рундальського палацу, 2021-го, в рік свого вісімдесятиріччя, отримав титул «Людина Європи у Латвії». Це абсолютно заслужено, оскільки фактично з руїн під його керівництвом і невтомною п'ятдесятирічною працею краса і достовірність історичного інтер'єру, архітектури, ландшафтного дизайну в Рундале повернені нам, сьогоднішнім. На грандіозній виставці, що тривала до 26 лютого цього року в Національному художньому музеї Латвії, присвяченій життю і творчості І. Лацманіса, окрім його картин, були і фото, що презентували важливі дати і моменти багатогранного життя художника. На одному з них він з Андреєм Мединьшем, який слугує для нього прообразом героя його картини, сповненої філософського змісту.

В початковому титрі фільму «Перетворювач руїн» Ланцманіс називає Андрея Мединьша Апостолом, посланим нам з тих часів.